

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Marek Michalak

ZEW/500/17-1/2010/AZ

Warszawa, 29 marca 2010 roku

Pan
Krzysztof Kwiatkowski
Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze,

ostatnio zwrócono się do mnie z prośbą o przeanalizowanie regulacji prawnych dotyczących zasad podawania leków małoletnim przebywającym w różnego typu placówkach. Poruszony problem jest istotny, gdyż niewątpliwie wśród wychowanków zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich są dzieci przewlekle chore, które wymagają systematycznego podawania leków. Zdarzają się również okresowe zachorowania wymagające interwencji farmakologicznej. Brakuje jednak szczegółowych regulacji prawnych, które określałyby w jaki sposób ma się odbywać podawanie leków małoletnim przebywającym w schroniskach i zakładach poprawczych.

Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2002 roku, Nr 11, poz. 109 z późn. zm.) w art. 90 stanowi, że dyrektor zakładu poprawczego może umieścić nieletniego poza zakładem, jeżeli przemawia za tym potrzeba specjalistycznego leczenia. Nie ma on jednak takiego obowiązku. Ponadto konieczne jest, aby oprócz potrzeby specjalistycznego leczenia wystąpiła kumulatywnie także druga przesłanka w postaci pozytywnej oceny zachowania nieletniego, wskazującej na możliwość sprawowania nad nim skutecznego nadzoru. Możliwe jest zatem, że mimo potrzeby specjalistycznego leczenia, nieletni będzie musiał pozostać w zakładzie poprawczym i tam być leczony.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 roku w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz. U. Nr 124, poz. 1359) stanowi, że placówki te powinny posiadać m.in. gabinet lekarski i stomatologiczny i izbę chorych oraz zatrudnionych pracowników medycznych. Ponadto § 57 nakłada na zakłady poprawcze i

schroniska (na te ostatnie na mocy § 86) obowiązek zapewnienia wychowankom dostępu do świadczeń zdrowotnych i rehabilitacyjnych. Brakuje jednak szczegółowych regulacji odnośnie zasad podawania nieletnim leków, wskazania osób do tego uprawnionych oraz procedur ewidencjonowania wydawania kolejnych dawek. Stan ten budzi mój niepokój.

Stosownie do art.10a ust. 1 ustawy z 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69, z późn. zm.), proszę Pana Ministra o podjęcie stosownych działań w celu uregulowania podawania leków nieletnim przebywającym w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich.

o wyrażeniu racentku
Marek P. P. P. P. P.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo Sprawiedliwości

Warszawa, dnia *29 kwietnia* 2010 r.

Sekretarz Stanu

DWOiP III 073-39/10

Pan

Marek Michalak

Rzecznik Praw Dziecka

Szanowny Panie Rzeczniku.

Odpowiadając na pismo Pana Rzecznika z dnia 29 marca 2010 r. (ZEW/500/17-1/2010/AZ) w sprawie przeanalizowania regulacji prawnych dotyczących zasad podawania leków małoletnim przebywającym w różnego typu placówkach, w szczególności wychowankom zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, którzy są przewlekle chorzy i wymagają systematycznego podawania leków, a także sytuacji tych wychowanków, którzy okresowo wymagają interwencji farmakologicznej oraz w sprawie podjęcia stosownych działań w celu uregulowania podawania leków nieletnim przebywającym w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, uprzejmie informuję, co następuje:

W zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich realizowany jest obowiązek zatrudniania lekarzy, w tym ewentualnie lekarzy psychiatrów na podstawie umów cywilnoprawnych, np. umów zleceń. Wychowankowie zakładów dla nieletnich są również zarejestrowani w rejonowych przychodniach zdrowia, właściwych dla siedziby danego zakładu, co daje należyłą gwarancję prawidłowej opieki medycznej nad nieletnimi, zarówno w sytuacji leczenia okresowego, jak i długoterminowego.

W każdym wypadku, kiedy osoby sprawujące opiekę medyczną na terenie placówki wskazują na potrzebę konsultacji lekarskiej wychowanka poza placówką, bądź na potrzebę konsultacji szpitalnej, konsultacje takie są przeprowadzane.

Podawanie leków na terenie zakładów dla nieletnich i inne zalecenia

lekarskie dotyczące osoby wychowanka w czasie jego pobytu w zakładzie, są bezwzględnie przestrzegane. W zakładach dla nieletnich są wskazane osoby odpowiedzialne za podawanie wychowankom leków i jest to zawsze personel medyczny, zazwyczaj pielęgniarki (obowiązek podawania leków zawarty jest w zakresie obowiązków służbowych danego pracownika). Leki są przechowywane w zamkniętych szafkach i wydawane nieletnim o wskazanej przez lekarza godzinie. Prowadzona jest dokumentacja dotycząca ewidencjonowania ilości wydawanych dawek leków, zwłaszcza leków niebezpiecznych. W sytuacjach nagłych (np. ból zęba, ból głowy) proste leki przeciwbólowe podaje wychowawca, kierownik internatu, bądź strażnik. W zakładach opracowane są i przestrzegane wewnętrzne procedury dotyczące przyjmowania leków przez nieletnich uniemożliwiające gromadzenie leków przez nieletnich bądź pozorne tylko przyjmowanie leków (nieletni podchodzą pojedynczo do pielęgniarki i pojedynczo przyjmują / porykają lek przy pielęgniarce, następnie pielęgniarka sprawdza, czy rzeczywiście lek został połykany).

W istocie przepis art. 90 upn wskazuje na możliwość umieszczenia wychowanka poza zakładem poprawczym, o ile kumulatywnie wystąpi przesłanka wymieniona w § 1 pkt.1-4 art. 90 upn oraz przesłanka dotycząca pozytywnego zachowania nieletniego poza placówką, umożliwiającą roztoczenie nad nieletnim skutecznego nadzoru. Brak pozytywnej oceny co do zachowania nieletniego poza placówką nie stoi jednak na przeszkodzie poddaniu nieletniego specjalistycznemu leczeniu. Nigdy prognoza co do zachowania nieletniego nie jest przedkładana ponad zdrowie i dobro nieletniego, i potrzebę leczenia szpitalnego. Oznacza to, że nawet w sytuacji celowego wprowadzenia się przez nieletniego w stan choroby lub dokonanie przez niego samouszkodzenia, nieletni jest konsultowany poza placówką, przy zastosowaniu odpowiedniego nadzoru ze strony pracowników placówki.

Wychowankowi w trakcie pobytu w zakładzie zapewnia się dostęp do świadczeń zdrowotnych i rehabilitacyjnych, w tym w szczególności wychowance w ciąży, w czasie porodu i po porodzie, a ponadto opieką i pomoc psychologiczną. Dyrektor zakładu zawiadamia rodziców (opiekunów) wychowanka i sąd rodzinny o przypadkach zachorowań wychowanka wymagających interwencji specjalistycznej lub hospitalizacji. O stanie ciąży wychowanki i urodzeniu przez nią dziecka dyrektor zakładu zawiadamia jej rodziców (opiekunów), sąd rodzinny i właściwy sąd opiekuńczy. Wychowance w ciąży zapewnia się wzmożoną opiekę, przygotowując ją jednocześnie do pełnienia roli matki.

W wypadku zaburzeń psychicznych zdiagnozowanych u nieletniego, placówka podejmuje aktywne działania w celu uzyskania miejsca dla nieletniego w odpowiednim zakładzie leczenia psychicznego.

Stan zdrowia nieletniego i potrzeba leczenia farmakologicznego oraz terapii, a także występujące u nieletniego upośledzenie umysłowe, uzależnienie i inne zaburzenia w funkcjonowaniu, wymagające leczenia brane są pod uwagę już we wstępnym etapie kierowania nieletniego do placówki, który zostaje skierowany do odpowiedniej dla jego stanu zdrowia placówki.

Jeden z rodzajów zakładów poprawczych stanowią zakłady resocjalizacyjno-terapeutyczne, które są przeznaczone dla nieletnich z zaburzeniami rozwoju osobowości na tle organicznego uszkodzenia centralnego układu nerwowego, uzależnionych od środków odurzających lub psychotropowych i nosicieli wirusa HIV. W tego typu zakładach pracę resocjalizacyjną prowadzi się z uwzględnieniem zajęć terapeutyczno-korekcyjnych, a kształcenie ogólne oraz zawodowe prowadzi się na terenie zakładu, natomiast zajęcia w czasie wolnym od nauki i pracy mogą odbywać się na terenie zakładu lub poza nim.

Aktualnie funkcjonują dwa zakłady poprawcze o charakterze resocjalizacyjno- terapeutycznym: Zakład Poprawczy w Białymstoku i Zakład Poprawczy w Świeciu.

Zakład Poprawczy w Białymstoku jest przeznaczony dla chłopców uzależnionych od środków odurzających i psychotropowych oraz dla nosicieli wirusa HIV. W placówce stan zdrowia nieletnich jest kontrolowany trzy razy w ciągu dnia przez służby medyczne. W sytuacjach nagłych wzywane jest pogotowie ratunkowe, natomiast proste leki przeciwbólowe podawane mogą być przez wychowawcę, przy czym nieletni obowiązany jest przyjąć lek przy wychowawcy (wypić lek rozpuszczony bądź połknąć lek i pokazać, że rzeczywiście został połknięty). Podawanie leków prostych przeciwbólowych nie jest odnotowywane, a same procedury podawania prostych leków przeciwbólowych nie zostały spisane.

Do Zakładu Poprawczego w Świeciu kierowani są chłopcy z zaburzeniami psychicznymi i innymi zaburzeniami osobowości, niepełnosprawni intelektualnie w stopniu lekkim i umiarkowanym, z zaburzeniami osobowości, których podłożem jest organiczne uszkodzenie centralnego układu nerwowego. Zakład Poprawczy w Świeciu realizuje indywidualną pracę terapeutyczną z wychowankami, którzy jednocześnie są pod stałą opieką lekarską Szpitala Psychiatrycznego w Świeciu.

Wychowankowie są stale diagnozowani i monitorowani w zakresie przyjmowania leków, a program terapeutyczny jest dostosowany do bieżących potrzeb i możliwości nieletnich. Leki są podawane przez lekarza psychiatrę, który jest do dyspozycji zakładu poprawczego całą dobę. Na terenie placówki do godziny 19.00 pełniony jest ciągły dyżur lekarsko-pielęgniarski, natomiast po zakończeniu tego dyżuru proste leki przeciwbólowe mogą być podawane przez wychowawcę lub strażnika. Każda sytuacja podania leku zostaje odnotowana w dokumentacji lekarskiej, a sytuacjach nagłych wzywane jest pogotowie ratunkowe. Osoby, które ze względu na stan psychiczny nie mogą brać udziału w realizacji obowiązku szkolnego, objęci są terapią zajęciową.

Zakłady poprawcze o charakterze resocjalizacyjno- rewalidacyjnym (Zakład Poprawczy w Tarnowie, Witkowie i Sadowicach), przyjmują natomiast nieletnich z upośledzeniem umysłowym. W zakładach tych pracę resocjalizacyjną prowadzi się na terenie zakładu lub poza zakładem, z zastosowaniem środków, form, metod wychowania i nauczania przewidzianych dla młodzieży upośledzonej umysłowo.

Należy podkreślić, że w sytuacji, gdy nie jest możliwe wykorzystanie instytucji stypizowanej w art. 90 § 1 upn, podstawę umieszczenia nieletniego poza zakładem poprawczym może stanowić art. 79 § 4 upn, w myśl którego sąd rodzinny może orzec umieszczenie nieletniego w odpowiednim zakładzie, jeżeli w toku wykonywania środka wychowawczego lub poprawczego okaże się, że wobec nieletniego należy zastosować środki o charakterze leczniczo-wychowawczym. Katalog takich placówek oraz szczegółowe regulacje dotyczące pobytu nieletnich w placówkach leczniczych zawiera Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2005r. w sprawie *szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w publicznych zakładach opieki zdrowotnej* (Dz.U. Nr 79, poz. 692).

W tym stanie rzeczy aktualnie obowiązujące uregulowania prawne należy uznać za wystarczające dla zapewnienia nieletnim przebywającym w placówkach podległych Ministrowi Sprawiedliwości właściwej opieki medycznej, w tym podawania im leków.

2 powołaniem

SEKRETARZ STANU
w Ministerstwie Sprawiedliwości
Stanisław Chmielewski
Stanisław Chmielewski